

Biliş İhtiyacı Benlik Saygısı Tamamlama İhtiyacı ve Kimlik Stilleri Arasındaki İlişkiler

Mehmet Ertuğrul UÇAR, Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ertugrulucar@aksaray.edu.tr

Öz: Biliş ihtiyacı bireyin bilişsel etkinliklerle ilgilenmesi, bu tür bilişsel etkinlikleri yaparken caba harcamaktan zevk alması olarak tanımlanır. Berzonsky kimlik gelişiminde sosyal ve bilişsel süreçleri dikkate alan bir model önermiştir. Bu modele göre bireylerin kimlikleri bilgi yönelimi, norm yönelimi ve kaçınma yönelimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı tamamlama ihtiyacı, kimlik stilleri ve benlik saygısının biliş ihtiyacı yordayıp yordamadığını incelemektir. Araştırma grubu 253 (% 68,8 kız %31,2 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada verilerin toplanmasında Biliş ihtiyacı ölçeği, tamamlama ihtiyacı ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği ve Kimlik Stilleri Envanteri Kullanılmıştır. Öncelikle biliş ihtiyacı ölçeğinin adaptasyonu yapılmıştır. Kimlik stilleri benlik saygısı ve tamamlama ihtiyacının biliş ihtiyacını yordayıp yordamadığını beliren yetişkinlik dönemimde incelemek için regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları Tamamlama ihtiyacı, kimlik stilleri ve benlik saygısının biliş ihtiyacının anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Araştırma sonuçları bilgi yönelimli kimlik stiline biliş ihtiyacını pozitif, tamamlama ihtiyacı, norm ve kaçınma yönelimli kimlik stillerinin biliş ihtiyacını negatif yönde anlamlı olarak yordadığını, ama benlik saygısının biliş ihtiyacını yordamadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: biliş İhtiyacı, tamamlama ihtiyacı, benlik stilleri, benlik saygısı

Relationship between Need for Cognition Self Esteem and Identity Styles

Abstract: Need for cognition refers to the tendency for people to vary in the extent to which they engage in and enjoy effortful cognitive activities. Berzonsky proposed an identity formation model which involves social-cognitive processes. According to this model, each identity styles involve different social-cognitive processes. In this model, three identity styles were defined: informational, normative, and diffuse-avoidant. The aim of this study is to examine whether identity styles and need for closure and Self-esteem predict need for cognition during emerging adulthood. The research group consisted of 253 (68,8 % female, 31,2,8% male) university students. To collect data the need for cognition scale, need for closure scale, Self-esteem Scale and Identity Style Inventory were used. First of all need for cognition scale adapt to Turkish culture. A regression model was used in order to investigate relations among Self-esteem, need for closure identity styles and need for cognition. The results of this study indicated that need for closure, self esteem and identity styles significantly need for cognition. The results of this study indicated that informational identity style positively significantly predicts need for cognition; need for closure, normative, and diffuse-avoidant identity styles negatively significantly predict self esteem. Self esteem does not predict to need for cognition.

Key Words: need for cognition, need for closure, self-esteem, identity Style

1. GİRİŞ

Biliş ihtiyacı, bir bireyin problem çözme, yeni bir olgu ya da kavramı öğrenme, olayların nedenini araştırma gibi bilişsel etkinlerle ilgilenmesi, bu tür bilişsel etkinlikleri yaparken: yoğun bir şekilde caba harcamaktan zevk alması olarak tanımlanır (Cacioppo ve Petty, 1982). Biliş ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireyler, karmaşık ve zor problemlerden hoşlanmakta, olaylara ve kavramlara farklı bakış açıları ile bakabilmeyi öğrenmek istemektedirler. Bilgileri ve olayları sorgulayıp aralarındaki ilişkileri tartışmaktan hoşlanırlar. Yeni bilgi ve fikirler öğrenmek ve kavramları ve kavramlar arası ilişkileri değerlendirmek ve bu kavramların yol açtığı karmaşık problemler ile uğraşmaktan zevk alırlar. Yeni bir bilgi öğrendiklerinde heyecanlanıp mutlu olurlar. Buna karşın biliş ihtiyacı düşük bireyler karmaşık zihinsel işlem gerektiren durumlar ile karşılaştıklarında hemen dürtüsel olarak tepki verirler ya da durumu sorgulayıp araştırmak yerine hazırda var olan düşünme tarzları ile tepki verirler. Cacioppo ve Petty(1982) biliş ihtiyacını çok farklı ilgi alanlarında, bazı insanlarda var olan, caba gerektiren bilişsel etkinliklerle uğraşmaktan zevk almak şeklindeki eğilim olarak kavramsallaştırmışlardır. Biliş ihtiyacı ile ilgili ilk kavramsallaştırmayı Cohen ve arkadaşları yapmıştır. Cohen kavramsallaştırmasında biliş ihtiyacı, bireyin çevresindeki dünya ve olgulara ilişkin: düzenli açık ve bir yapı olması düşüncesidir(Cohen, Wolfe, Stotland,1955). Cohen kavramsallaştırması Cacioppo ve Petty'in biliş ihtiyacından çok Kruglanski'nin "yapı ihtiyacı" kavramı ile ilişkilidir(Webster ve Kruglanski, 1994).

Cacioppo ve Petty (1982) Cohen'den farklı olarak biliş ihtiyacını bireyleri birbirinden ayıran, çok farklı alanlarda bilişsel çaba gerektiren etkinlikleri sürdürmekten hoşlanmayı sağlayan sabit(sürekli) bir güdülenme olarak tanımlamışlardır. Bu yaklaşıma göre biliş ihtiyacı zamanla gelişen içsel bir güdülenme türüdür. Yüksek düzeyde biliş ihtiyacı olanlar için bilişsel sürecin kendisi, belli bilişsel çıktılardan daha önemlidir. Yani bir problemin çözümü ya da bir olayın nedenin açıklaması değil problem çözme süreci problemin farklı yollarla nasıl çözüleceği, o olayının hangi nedenlerden etkilenebileceğinin araştırılması daha önemlidir.

Biliş ihtiyacı yüksek olan bireyler ve düşük olan bireylerin, bir kanıtlanma ya da tartışma ile karşılaştıklarında dikkat ettikleri noktaların farklı olduğu bulunmuştur. Biliş ihtiyacı yüksek olanlar tartışma ve kanıtlamanın ana noktalarına odaklanırlar. Buna karşın düşük biliş ihtiyacında olanlar konuşmacının nasıl çekici olduğu, etkili konuştuğu ya da güvenilen biri olup olmadığı gibi çevresel ipuçlarına odaklanırlar. Düşük biliş ihtiyacı içinde olanların her hangi bir tartışma sırasında insanları yalnızca kalıp yargılara bağlı olarak değerlendirmeleri daha olasıdır(Cacioppo, Kao, Rodrigez, Petty, 1986).

Biliş ihtiyacı ve ikili bilgi işleme arasındaki ilişkiler alan yazınında tartışılmıştır. İkili bilgi işleme sosyal psikolojide son yıllarda yoğun bir şekilde araştırılıp tartışılmaktadır. İkili bilgi işleme yaklaşımlarına göre insanlarda bir birinden bağımsız işleyen iki ayrı bilişsel süreç vardır. İnsanlar bir konu hakkında karar verirken bu iki süreçten birini kullanırlar. İkili bilgi işleme kuramcılarının biri olan Epstein'e (1990) insanlarda bulunan bu iki ayrı bilişsel süreci rasyonel ve deneysel(sezgisel) olarak kavramsallaştırmıştır. Bu kurama göre insanlar bazı kararlarını verirken sunulan bilgiyi dikkatli bir şekilde inceleyip değerlendirip ayrıntılı düşünerek yani rasyonel sistemlerini kullanarak, karar verirler. Bazı durumlarda ise karar verirken üstün körü gelişmiş güzel bir analizle daha çok duygularının etkisinde kalarak deneysel(sezgisel) sistemleri ile karar verirler(Epstein ve vd., 1996). Biliş ihtiyacı yüksek düzeyde olanlar bilgiyi ayrıntılı ve dikkatli bir biçimde inceleyip düşünme eğilimindedirler yani ikili bilgi işlemelemedeki Epstein'in rasyonel sistemi ile ilişkilidirler, biliş ihtiyacı düşük düzeyde olanlar herhangi bir konuda karar verirken basit ipuçlarından kalıp yargılardan hareket etmeleri daha olasıdır, dolayısı ile sezgisel sistemle daha çok ilişkilidirler. (Cacioppo, Petty, Feinstein, 1996).

Biliş ihtiyacı üst biliş (metacognition) ile de yakın olarak ilişkilidir. Üst biliş en genel anlamda bireyin kendi düşünme süreçlerinin farkında olması ve bu farkındalık sayesinde düşünme süreçlerini kontrol edebilmesidir. Biliş ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireyler hem yeni düşünceler oluşturmak hem de kendi düşünceleri üstüne daha fazla düşünmek eğilimindedirler. Ayrıca yüksek düzeyde biliş ihtiyacı olan bireyler kendi düşüncelerinin ne kadar geçerli olduğunu üzerinde daha çok düşünüp, düşüncelerini geçerli hale getirmek için çabalarlar. Bireylerin, kendi düşüncelerinin geçerli olup olmadığını değerlendirmeleri öz-geçerlilik (self-validation) olarak kavramsallaştırılmıştır (Petty, Brinol, Tormala, 2002). Birey bir konuda ne kadar çok karar veriyor ya da ayrıntılı olarak düşünüyorsa o bireyde daha fazla geçerli düşünce bulunur. Bir konu ya da kavram hakkında karar vermek ve ayrıntılı olarak düşünmek, o düşünce ne kadar doğru ne kadar yanlış bunun hakkında geçerlilik sınaması yapmaktır. Düşüncelere yani yeni fikir kavram ve bilimsel kanıtlama sonuçlarına güvenmek, biliş ihtiyacı yüksek ve düşük olanlar arasında farklılık gösterir. Biliş ihtiyacı yüksek olanlar düşük olanlara göre daha fazla düşüncelere güvenme ve yeni düşünceler felsefi anlayışlar oluşturma eğilimindedirler. Biliş ihtiyacı düşük düzeyde olanlar zor bir düşünme süreci gerektiren durumlarda zorlanıp ve bu durumlardan kaçınılmaktadırlar. Yüksek düzeyde biliş ihtiyacı içinde olanlar bir fikir ya da düşünce (anlayış) oluştururken gelen mesajın kaynağının güvenilir mi güvenilmez mi olduğunu araştırırlar. Ayrıca bu düşüncenin güçlü mü güçsüz mü olduğuna ve gelen bu düşünce ya da fikrin benzer düşünce ya da fikirler ile ortak noktaları olup olmadığını araştırır ya da sorgularlar (Petty, Brinol, Tormala, 2004). Biliş ihtiyacı yüksek olan bireyler yalnızca düşünceler (fikirler) ve gelen mesaj hakkında düşünmezler, bu gelen mesaj ile aynı zamanda kendi tutumlarının değişmesi ya da değişme direnmesi üzerinde de düşünürler. Öncelikle biliş ihtiyacı yüksek düzeyde olanlar kendi büyük kavram ve düşüncelerinin farkındadırlar ve bunları kendi değerlendirme ve kararlarını verirken kullanırlar. Bunun sonucu olarak ta kendi görüşlerini düşük biliş ihtiyacı içinde olanlardan daha fazla güvenirler. Buna ek olarak yüksek biliş ihtiyacı içinde olan bir birey bir konudaki tutumunu değiştirdiği zaman, yeni görüş ve fikirlerine daha fazla güvenir ve yeni görüşlerinden daha fazla emin olur; çünkü birey bu görüş ve fikirlerin her iki yönünü de bilmektedir. Diğer taraftan eğer birey bir kanıtlamaya ya da düşünceye direnebiliyorsa kendi orijinal tutumuna çok daha fazla güvenir hale gelir. Etkili bir biçimde direnebildi ise direndiği düşünce ya da kanıtlamanın kendisini ikna etmek için sunulandan daha güçlü olduğunu düşünmeye başlamasına yol açar (Petty ve Tormala, 2004).

Biliş ihtiyacı Tamamlama ihtiyacı ile mantıksal olarak ters bir yapıdadır. Bireylerin biliş ihtiyacı arttıkça tamamlama ihtiyacı azalmaktadır. Tamamlanma ihtiyacı olanlar bir durum ya da bilgi ile karşılaştıklarında önceden kestirilebilirliği istemekte, bilgide düzen ve yapıyı tercih etmekte, belirsizlikten rahatsız olmakta, kesinlik (kararlılık) ve dogmatiklik eğilimi sergilemektedirler. Kruglanski (1994) zihinsel tamamlanma ihtiyacı yüksek olan bazı insanlarda bilgiyi işleme ve değerlendirme sürecinde "bilişsel tamamlanma ihtiyacı" (Need for Cognitive Closure) olarak adlandırdığı bir eğilim ya da güdülenme olduğunu öne sürmüştür. Tamamlanma ihtiyacı içinde olan bireyler karşılaştıkları yeni bir konuda belirsizlik ve karışıklık yerine, hemen açık bir cevap istemektedirler. Tamamlanma ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireyler yeni ve var olan bilgilerine aykırı bilgilerle karşılaşmaktan hoşlanmamakta ve bu durumda hemen kendilerini yeni bilgiye kapatmaktadırlar. Tamamlanma ihtiyacı belirli bir durumda belli bilgiler ve konular karşısında uygulanan bir eğilim olmayıp, bireylerin her durumda benliklerini korumak ve geliştirmek için uyguladıkları bir eğilimdir.

Bilişsel tamamlanma ihtiyacını oluşturan ilk öge bireyin düzensizlikten kaçınmasını ve yaşamında bir düzenlilik arayışını temsil eden düzen isteğidir. İkinci öge olan belirsizliğe tahammülsüzlük, bireyin belirsiz durumlardan kaçınmasını ve belirsiz durumları sonuçlandırma isteğini temsil eder. Öngörü ihtiyacı üçüncü ögedir ve bireyin kestiremediği durumlardan uzak durması anlamına gelmektedir. Bireyin yeni bilgilere karşı düşük motivasyona sahip olması ve

farklı görüşlere önem vermemesi dördüncü faktördür ve dar görüşlülük olarak adlandırılmaktadır. Beşinci öge olan kararlılık, bireyin bir durumla karşılaştığında hızlı karar verme ihtiyacıdır (Webster ve Kruglanski 1994, Calogero ve vd. 2009, Roets ve Van Hiel 2011, akt.: Atak, 2016).

Erikson (1968) ergenlik dönemimi, kimlik ve rol karmaşasının yaşandığı bir kimlik krizi dönemi olduğunu öne sürmüştür. Bu yaşanan krizden sonra, birey toplumsallık, cinsellik bireyin kim olduğu, nasıl yaşayacağı ve diğer insanlar ile ilişkilerini nasıl kuracağına ilişkin tutarlı bir benlik algısına doğru ilerlediğini öne sürmüştür. Arnett'e göre bu sürecin asıl yaşandığı yer 18-28 yaşları arasındadır. Bunu geç ergenlik ya da genç yetişkinliğe ilişkin "beliren yetişkinlik" olarak kavramsallaştırmıştır. Türkiye'de yapılan araştırmalarda da kimlik gelişiminin yirmili yaşlar boyunca sürdüğü bulunmuştur (Atak, 2005, 2011; Morsünbül, 2013). Dolayısı ile üniversite öğrencilerinde kimlik gelişimi tamamlanmış değil, devam eden bir süreçtir. Berzonsky' kimlik gelişiminde farklı bir model öne sürmüştür. Bu modele göre kimlik statüleri bireyin düşünme süreçlerini etkilemektedir. Bireyin kimliği algılama, düşünme ve karar verme süreçlerini bu nedenle de bilgi edinme ve bilgi araştırma süreçleri değiştirmektedir. Kimlik ve düşünme süreçleri arasında bağ kurduğu için Berzonsky'nin kimlik modeli, kimlik ve sosyal biliş yani bireyin düşünme süreçlerinin diğer insanlar ve toplum tarafından değiştirilmesi ya da etkilenmesi arasında ilişki kurmaktadır. Berzonsky'nin modeline göre farklı kimlik statülerinin altında farklı sosyal bilişsel süreçler yer almaktadır. Bireyler karşılaştıkları problemleri çözme, karar verme ve kimlik konuları ile ilgilenmede farklı çözüm stratejileri izlerler. Bu stratejiler bilgi yönelimi, norm yönelimi ve kaçınma yönelimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Berzonsky, 2007).

Norm yönelimli kimliğe sahip bireyler, öncelikli olan ailelerinin ya da toplumda önemsenen bireylerin beklenti ve isteklerini dikkate alarak davranmak ve düşündürmektir. Norm yönelimli bireyler herhangi bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunun çözümü ve her türlü karar verme sürecinde, başkalarının beklentilerini ve onaylarını dikkate alırlar. Bu yönelimdeki bireyler, araştırmaya ve yeni bilgilere kapalı olma eğilimindedirler, yeni bilgileri kendi var olan değerleri ve inançları için tehdit olarak görürler. Norm yönelimli kimlik stili sergileyen bireyler, toplumsal kimlik bilinciyle, başkalarına bakarak özellikle kendi değerleri ile uyumlu olan bireylere bakarak, kendini değerlendirir ve başkaları odaklı sorun çözme stratejilerini benimserler (Berzonsky, 1999). Bilgi yönelimli kimliğe sahip bireyler, kimlikleri ile ilgili yeni bir karar verip ve yeni bir olguya bağlanma yapmadan önce benlikleri ile ilgili bilgileri araştırırlar. Bu bireyler, kimlik konuları ya da kimlikleri ile ilgili olmasa bile yeni bir konu ile ilgilenirken yeni ve farklı bilgileri araştırır, değerlendirir ve uygun bulduklarını kullanırlar. Bilgi yönelimli kimlik ile birçok sosyal-bilişsel boyut, ayrıntılı düşünme, geç karar verme, yeni düşüncelere açık olma, değer ve eyleme açık olma arasında olumlu ilişki vardır (Berzonsky, 2005). Kaçınma yönelimli bireyler, kişisel bir sorun veya karar verme durumunda kalmaktan böyle durumlar ile karşı karşıya kalmaktan kaçınırlar ve kararlarını ertelerler. Kaçınma yönelimi kimlik stili ile yoğun ve ayrıntılı bir şekilde düşünme, bilişsel işlevi en üst düzeyde kullanma gereksinimi, yeni düşüncelere açık olma ve içe bakış yani kendi duygu ve düşüncelerini değerlendirme arasında olumsuz ilişki vardır (Berzonsky, 2003). Bu kimlik stillerinden bilgi yönelimli kimlik stili ile biliş ihtiyacı arasında ilişki olması, norm yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stilleri ile ilişki olmaması mantıksal olarak beklenen bir durumdur.

Kimlik stillerinin bilişsel süreçler ile ilişkileri araştırılmıştır (Berzonsky, 2008; Berzonsky ve Papini, 2015). Bilgi yönelimli kimlik stiline sahip olanlar için temel özellik, değerler amaçlar ve inançları araştırıp değerlendirmektir. Bu kimlik stili derin ve rasyonel düşünme ile ilişkilidir. Kural yönelimli kimlik stili otomatik ve sezgisel düşünme ile ilişkilidir. Kural yönelimli kimlik stilindekiler içinde buldukları toplum ya da kendileri için önemli gördükleri grupların norm ve davranışlarına basitçe içselleştirip uyarlar. Bu nedenle ayrıntılı ve derin düşünmeden çok

sezgisel düşünme hakimdir ve biliş ihtiyacı düşüktür. Kaçınma yönelimli kimlik stili rasyonel düşünme negatif yönde (ters) ilişkilidir. Kaçınan kimlik stilinde bireyler benlikleri ile çatışan durumlar ile karşılaştıklarında, araştırmak derin bir şekilde düşünüp seçenekleri değerlendirmek yerine erteleme ve geçici çözümlere yönelmektedirler. Bu kimlik stili içinde olan bireyler derin rasyonel düşünmeden kaçındıkları, öte yandan hızlı ve bütüncül karar vermeyi sağlayan sezgisel düşünme ile ilişkisi yoktur (Berzonsky, 1990, 2008; Berzonsky ve Sullivan, 1992).

Benlik saygısı, kişinin kendini genel olarak değerli hissetmesi, sosyal ve bilişsel olarak yapacağı her türlü etkinlikte yeterli olarak görmesi olarak tanımlanmaktadır. Kişinin kendisine karşı olumlu ve olumsuz tüm tutumları kendini ne kadar değerli hissettiğini etkilemekte bu nedenle benlik saygısını etkilemektedir. (Rosenberg, 1965). Benlik saygısı pek çok değişken tarafından etkilenen ve çok sayıda olguyla etkileyen bir yapıdır. Yüksek düzeyde benlik saygısı, kişinin kendini olduğu gibi kabullenmesine, kendini değerli görmesine ve kendine güvenmesine yol açmaktadır. Benlik saygısı üzerine çalışan kuramcılara göre benlik saygısı sabit değişmez bir yapı değil yaşantılar, bireyin başarı ve başarısızlıkları sonucu sürekli değişen ve yenilenen bir özelliktir. Buna göre bireyler sürekli olarak benlik saygılarını korumak ya da artırmak için çabalamaktadırlar (Tajfel ve Turner, 1986, akt.: Berry ve vd., 2015; Rosenberg, 1965). Bireyin benlik saygısının yüksek olması çevresini ve kendisini araştırmaya yol açar, çünkü birey kendisine güvendiği ve kendini değerli hissettiği için rahatlıkla yeni şeyler öğrenmeye yönelip ve kendisi ile ilgili duygu düşünce davranışlarında değişiklik yapabilir. Benlik saygısı ile akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği ve benlik saygısı arttıkça akademik başarının da arttığına ilişkin çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırma bulguları benlik saygısı yüksek olan bireylerin, kendilerine güvendikleri için yeni düşünce ve fikirlere açık olmaları, rahatlıkla farklı dersleri ve akademik etkinlikleri başarabileceklerini yönelik kendilerine karşı olumlu tutum içinde olmaları, çevreye daha iyi uyum sağlayıp çevreyi daha çok araştırmalarının sonucu olarak yorumlanmıştır (Baumeister ve vd., 2003; Deci ve Ryan, 1995; Wigfield ve vd., 1991). Benlik saygısı ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde yüksek benlik saygısı ve kimlik stilleri arasında ilişkiler bulunmuştur (Berzonsky ve vd., 2015). Bilgi yönelimli kimlik stili ile benlik saygısı arasında pozitif yönde ilişki olduğunu kaçınma yönelimli kimlik stili ile benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bazı çalışmalar norm yönelimli kimlik stili ile benlik saygısı arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. (Beaumont ve Zukanovic, 2005; Crocetti, Rubini, Berzonsky, ve Meeus, 2009; Passmore, Fogarty, Bourke, Baker-Evans, 2005; Phillips ve Pittman, 2007; Soenens, Berzonsky, Dunkel, Papini, Vansteenkiste, 2011, akt.: Berzonsky ve vd. 2015). Bazı araştırmalar kimlik stilleri ile benlik saygısı arasında ilişki olmadığını göstermiştir (Crocetti et al., 2009 Akt.: Berzonsky ve vd., 2015) Biliş ihtiyacı ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler hakkında ulaşılabilen alan yazınında incelendiğinde çok fazla araştırma olmadığı görülmüştür. Yüksek düzeyde biliş ihtiyacının yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Huli ve Aminbhavi, 2014). Benlik saygısının yüksek olması bireyi sürekli olarak yeni şeyler öğrenmeye, çevresini araştırmaya yönelttiği, akademik başarıyı artırdığı (Deci ve Ryan, 1995; Wigfield ve vd., 1991) şeklindeki araştırmalar dikkate alındığında yüksek benlik saygısının biliş ihtiyacı ile olumlu yönde ilişkili olması beklenir. Bu bakımdan benlik saygısı ve biliş ihtiyacı ilişkilidir.

Biliş ihtiyacı ve tamamlama ihtiyacı bireylerin yeni bilgiler öğrenmeleri ve yanlış bilgilerini değiştirmeleri üzerinde etkili olan değişkenlerdir. Bireylerin yeni bilgiler edinip bu bilgiler ile kendilerini değiştirmeleri üzerinde kimlik stilleri ve benlik saygısı da etkilidir. Bu değişkenlerin yapısı ve birbirleri arasındaki ilişkilerin bilinmesi okullar ve her türlü öğrenme ve eğitim ortamında karşılaşılan sorunları açıklamaya yardımcı olacağı gibi ve öğrenmenin kalitesini artıracak bazı doğurgular ortaya çıkarabilir.

Bu kuramsal tartışmalardan hareketle bu araştırmanın amacı biliş ihtiyacı ölçeğinin Türk kültürüne uyarlamasını yapmak ve biliş ihtiyacı benlik saygısı, tamamlama ihtiyacı ve kimlik stilleri arasındaki ilişkileri araştırmaktır.

Ulaşılabilen alan yazını incelendiğinde Türk kültüründe kimlik stilleri benlik saygısı tamamlama ihtiyacı ve biliş ihtiyacı arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bunlar arasındaki ilişkilerin Türk kültüründe incelenmesi alan yazınına katkı sağlayabileceği gibi bu ilişkilerin yönü ve gücü hakkında fikir verebilir.

Bu genel amaçtan hareketle araştırmanın soruları oluşturulmuş ve aşağıda sunulmuştur.

1. Bilgi yönelimli kimlik stili biliş ihtiyacını yordamakta mıdır?
2. Norm yönelimli kimlik stili biliş ihtiyacını yordamakta mıdır?
3. Karmaşa yönelimli kimlik stili biliş ihtiyacını yordamakta mıdır?
4. Benlik saygısının biliş ihtiyacını yordamakta mıdır?
5. Tamamlama ihtiyacı biliş ihtiyacını yordamakta mıdır?

2.YÖNTEM

Bu araştırma öncelikle biliş ihtiyacı ölçeğinin uyarlanması ve değişkenler arasındaki mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır.

2.1. Veri Toplama Araçları

Biliş ihtiyacı ölçeği, bireylerin bilişsel etkinlikleri katılma istekleri ve zor bilişsel etkinliklerden memnun olup olmadıklarını ölçmek amacıyla Cacioppo ve Petty(1982) tarafından geliştirilmiş beşli likert türü 18 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Katılımcılardan, ölçekte yer alan her bir maddenin kendi durumuna ne derecede uygun olduğunu 1 (Tamamen Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında bir puan vererek derecelendirmesi istenmektedir. Dolayısıyla, ölçekten alınabilecek puanlar 1 ile 90 arasında değişmektedir. Biliş ihtiyacı ölçeğinin adaptasyonu öncelikle yapılmıştır.

Benlik saygısını ölçmek amacı ile Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen Benlik saygısı Ölçeğinin 10 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Çuhadaroğlu, (1986) tarafından yapılmıştır. Maddeler 1 ve 4 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan Benlik saygısının fazla olduğunu, düşük puan Benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur.

Tamamlanma ihtiyacını ölçmek amacı ile Kruglanski (1994) tarafından geliştirilen Tamamlanma İhtiyacı Ölçeğinin 15 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Atak (2014) tarafından yapılmıştır. Maddeler 1 ve 6 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan tamamlanma ihtiyacının fazla olduğunu, düşük puan tamamlanma ihtiyacının düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.79 olarak bulunmuştur.

Kimlik stillerini ölçmek için amacı Berzonsky (1998) tarafından geliştirilen ve Derelioğlu ve Demir (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanan üç boyutlu 40 maddeden oluşan Kimlik Stilleri Envanteri kullanılmıştır. Ölçek kesinlikle katılmıyorum ile kesinlikle katılıyorum arasında değişen 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Bu çalışmada alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0.76 ile 0.88 arasında değişmektedir.

2.2. Verilerin Analizi

Dil Geçerliliği: Biliş ihtiyacı Ölçeği'nin dil geçerliliğini belirlemek amacıyla aşağıdaki işlemler yapılmıştır: Orijinali İngilizce olan Need for Cognition Scale, Aksaray Üniversitesi'nde akademisyen olan 5 kişiye Türkçe çevirisi yaptırılmıştır. Daha sonra bu çeviriler bir araya getirilerek hepsinin ortak yönleri aranmış ve farklılık gösteren ifadeler, çeviri yapan kişiler ile görüşülerek ortak bir cümle haline getirilmiştir. Türkçe formu ile İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini, uygulamada görebilmek açısından, iyi derecede İngilizce bilgisine sahip 26 kişiye iki hafta arayla uygulanmış ve her iki ölçekten alınan puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.87 ($p=0.001$) olarak bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayısına ve uzman görüşlerine bakılarak ölçeğin çeviri açısından paralelliğin sağlandığı kabul edilmiştir.

Verilerin analizinde katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Yapı geçerliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısına (alfa) bakılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 17,00 ve LISREL 8,71 programları kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde en az .05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

2.3. Araştırma Grubu

Araştırma kapsamında 312 katılımcıya veri toplama araçları uygulanmış, bu uygulamada elde edilen veriler kontrolden geçirilmiştir. Verilere ilişkin ilk inceleme sonuçlarına göre, ölçeklerdeki maddelerin %5 veya daha fazlasını boş bırakan ya da cevaplarında açıkça merkeze kayma eğilimi gözlenen toplam 44 kişi araştırma grubundan çıkarılmıştır. Yapılan uç değer analizleri sonucunda da 19 gözlem analiz dışı bırakılmış, böylece geriye kalan toplam 253 katılımcıdan elde edilen verilerle analizler gerçekleştirilmiştir. Uç değerler dışarıda bırakıldıktan sonra dağılımın normal olup olmadığını test etmek için yapılan Kolmogorov-Smirnov Z ve skewness testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov Z testi anlamlılık sonucu .473 olarak bulunmuştur. Kolmogorov-Smirnov Z testi sonucunun .05 büyük olması dataların dağılımının normal olduğunu göstermektedir. Skewness testi -.300 olarak bulunmuştur bu testin sonucunun 0-1 arasında olması dağılımın normal olduğunu göstermektedir. (Büyüköztürk, Çokluk, Şekercioğlu, 2014).

Araştırmanın grubu 2016 güz döneminde Aksaray İlinde Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma grubundaki katılımcılardan 253 kişi Aksaray üniversitesinde öğrencidir ve araştırma grubunun % 68,8 kız %31,2 erkektir. Çalışma grubundaki katılımcıların yaşları 17-26 arasında değişmektedir (\bar{x} yaş=20.18; Sd: 1,44).

3. BULGULAR

3.1. Biliş İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi

Faktör analizi, ölçme aracının yapısını, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir (Büyüköztürk, 2002). Ancak faktör analizi, tüm veri setleri için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile bulunur. Bartlett küresellik testinin aldığı değer ve onun anlamlılığı ise değişkenlerin birbirleri ile ilişki gösterip göstermediklerini test eder. KMO değerinin .60'dan yüksek bulunması ve Bartlett testinin anlamlı bulunması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2002). Veriler üzerinde faktörleri belirlemek için Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır.

3.2. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Biliş ihtiyacı ölçeği için 253 kişi üzerinde yapılan faktör analizinde KMO katsayısı .909 değerinde, Barlett Testi anlamlı bulunmuştur($p=.000$). Bu durum verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan güvenilirlik analizinde cronbach alfa katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa katsayısı ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.

Biliş İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleri

Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Var. %
1	5,901	39,338

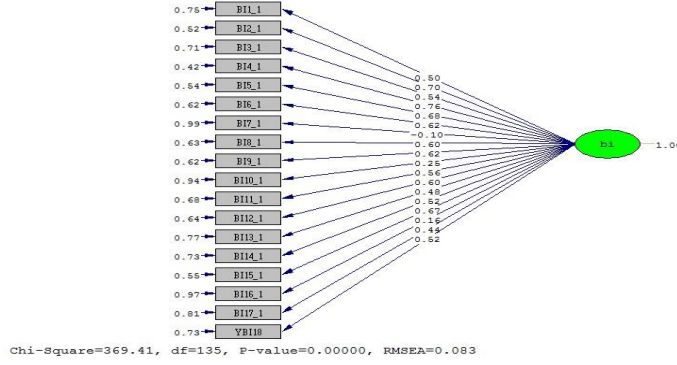
Tablo 2.

Biliş İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri ile Madde-Test Korelasyonları

Maddeler	Faktör	r(jx)
bi4	.773	872
bi2	.726	876
bi15	.704	825
bi5	.699	827
bi6	.653	878
bi9	.650	878
bi12	.644	879
bi8	.637	879
bi11	.599	881
bi3	.586	881
bi14	.563	882
bi18	.560	882
bi13	.532	883
bi1	.531	884
bi17	.475	886

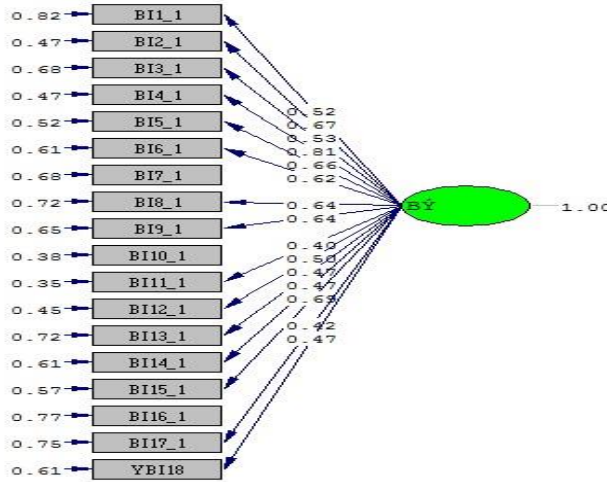
Yapılan analiz sonucunda 7, 10 ve 16 maddeler hiçbir faktöre yüklenmediği için ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, gözlenebilir faktörlerden oluşan (gizil değişkenler) faktöriyel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Kline,2005). DFA uygulamasında maddeden elde edilen korelasyon matrisi veri olarak kullanılmıştır.

Şekil 1. Biliş ihtiyacı ölçeğini doğrulayıcı faktör analizi

Biliş ihtiyacı ölçeğinin geçerliliğini test etmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizinde Şekil 1 de de görüldüğü gibi 7. maddenin yük değeri düşük çıkmıştır ($p < 0.10$ $t = -1.51$). Doğrulayıcı faktör analizinde hata varyanslarının yüksek olması bu maddelerin çıkartılması gerektiğine işaret eder (Büyüköztürk, Çokluk, Şekercioğlu, 2014). Bu nedenle bu maddenin faktör çıkartılmasına karar verilmiştir. Ayrıca 10 ve 16. Maddelerin hata varyansları yüksek çıkmıştır (Bi10: 0.94, Bi16: 0.97). Hata varyansları yüksek olduğu için bu maddelerde çıkarılıp tekrar doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Şekil 2. Maddeler çıkarıldıktan sonra biliş ihtiyacı doğrulayıcı faktör analizi

DFA ile hesaplanan (χ^2/sd) oranı 2.80'tir ve bu değer, önerilen faktör modelinin verilerle uyumlu olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI) değerinin 0.86 bulunmuştur. İyilik uyum indeksinin .90'nın üzerinde olması gerekir. Ancak doğrulayıcı faktör analizinde yalnız iyilik uyum indeksine bakılmaz. Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI) değerinin 0.94, Standartlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI) değerinin 0.93, Standartlaştırılmamış Uyum İndeksi (Not-Normed Fit Index, NNFI) değerinin 0.93 ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (The Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) değerinin de 0.08 bulunmuştur. Bu değerler DFA sonucunda biliş ihtiyacı ölçeğinin tek faktörlü yapısının kabul edilebilir ve geçerli sonuçlar verdiğini göstermektedir (Kline, 2005).

Tablo 3.
Doğrulamalı Faktör Analizine Ait İyilik Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X ² /sd	2.80
GFI	.86
CFI	.94
NFI	.93
NNFI	.93
RMR	.0064
RMSEA	.083

3.3. Bilgi ihtiyacı benlik saygısı, Tamamlama ihtiyacı ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiler

Bilgi ihtiyacını benlik saygısı, tamamlama ihtiyacı ve kimlik stillerinin yordayıp yordamadığını belirlemek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.
Betimsel İstatistikler

	\bar{X}	SS
Bilgi İhtiyacı	58.47	9.28
Bilgi yönelimli	39.30	4.26
Norm Yönelimli	28.65	4.20
Kaçınma Yönelimli	26.54	5.64
Benlik Saygısı	31.74	4.20
Tamamlama İhtiyacı	66.30	10.23

Tablo 5.
Bilgi İhtiyacı, Bilgi Yönelimli, Norm Yönelimli, Kaçınma Yönelimli Kimlik Stilleri, Benlik Saygısı ve Tamamlama İhtiyacı Arasındaki İlişkiler

	Bilgi İhtiyacı	Bilgi yönelimli	Norm Yönelimli	Kaçınma Yönelimli	Benlik Saygısı	Tamamlama İhtiyacı
Bilgi İhtiyacı	1	.404**	-.282**	-.452**	.022	-.180**
Bilgi yönelimli		1	.167**	-.366**	-.023	.186**
Norm Yönelimli			1	.069	-.015	.356**
Kaçınma Yönelimli				1	-.115	-.109
Benlik Saygısı					1	.012
Tamamlama İhtiyacı						1

** p<0.01

Bilgi ihtiyacını benlik saygısı, tamamlama ihtiyacı ve kimlik stillerinin yordayıp yordamadığını belirlemek amacı ile çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.22 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2008). Regresyon sonuçlarına göre benlik saygısı, tamamlama

ihtiyacı, bilgi yönelimli kimlik stili, norm yönelimli kimlik stili ve kaçınma yönelimli kimlik stiline ilişkin biliş ihtiyacını 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($R=0.631$, $R^2=.398$, $F=32.664$, $P<0.05$). Benlik saygısı, tamamlama ihtiyacı, bilgi yönelimli kimlik stili, norm yönelimli kimlik stili ve kaçınma yönelimli kimlik stiline ilişkin biliş ihtiyacını ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %40'unu açıkladığı görülmektedir.

Tablo 6.

Biliş İhtiyacını Benlik Saygısı, Tamamlama İhtiyacı ve Kimlik Stillерinin Yordayıp Yordamadığını İlişkin Regresyon Analizi

Model	B	Sd. hata	β	t	p	R	R^2	F	P
Sabit	69,616	7,564	,631	9,204	,000	,631	,398	32,664	,000 ^a

Tablo 7.

Benlik Saygısı, Tamamlama İhtiyacı, Bilgi Yönelimli Kimlik Stili, Norm Yönelimli Kimlik Stili ve Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili ile Biliş İhtiyacı İlişkin Katsayı Tablosu

Model	B	Sd. hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	VIF
Sabit	69,616	7,564		9,204	,000			
Bilgi yön	,790	,119	,363	6,654	,000	,390	,328	1,222
Kural yön	-,557	,119	-,252	-4,671	,000	-,285	-,231	1,193
Kaçınma yön	-,532	,089	-,323	-5,953	,000	-,354	-,294	1,211
Benlik saygısı	-,017	,108	-,008	-,153	,879	-,010	-,008	1,018
Tamamlama ihtiyacı	-,175	,049	-,193	-3,593	,000	-,223	-,177	1,179

650

Regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde bilgi yönelimli kimlik stiline ilişkin puanının, biliş ihtiyacını 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bireylerin biliş ihtiyacı ortalamalarına ilişkin toplam varyansın % 36 sını açıkladığı görülmektedir ($\beta =.36$, $p < .005$, $t=6.65$). Kural yönelimli kimlik stili puanının, biliş ihtiyacını 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bireylerin biliş ihtiyacı ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %25'ini ($\beta =-.25$, $p < .005$, $t=-4.67$); kaçınma yönelimli kimlik stiline ilişkin biliş ihtiyacını 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bireylerin biliş ihtiyacı ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %32 sini ($\beta =-.32$, $p < .005$, $t=-5.95$); tamamlama ihtiyacı, biliş ihtiyacını 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bireylerin biliş ihtiyacı ortalamalarına ilişkin, toplam varyansın %19'unu açıkladığı görülmektedir ($\beta =-.19$, $p < .005$, $t=-3.59$) ancak değerler eksi yöndedir. Bu durum kural yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stili özellikleri düştükçe biliş ihtiyacının arttığına işaret etmektedir. Tamamlama ihtiyacını biliş ihtiyacını negatif yönde yordaması, tamamlama ihtiyacı azaldıkça biliş ihtiyacının arttığı şeklinde bu bulgu yorumlanabilir.

4. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bilgi yönelimli kimlik stiline ilişkin biliş ihtiyacını yordadığı bulunmuştur ($\beta =.36$, $p < .005$, $t=6.65$). Bilgi yönelimli kimliğe sahip bireyler, kendileri hakkında sürekli düşünen (self-reflective) kendi benlikleri ile ilişkili bilgileri sürekli etkin bir şekilde araştırıp değerlendiren bireylerdir. Bilgi yönelimli bireyler sürekli kendi benliklerini araştırırlar, kendileri hakkındaki bilgi ve olguları öğrenmek isterler. Kendi benlik yapılarının doğru olduğu hakkında şüphecidirler ve yeni bilgilere açıktırlar. Yaşantıları sonucunda kendi kimlikleri ile ilgili uyumsuz bir geri bildirim aldıktan sonra kimliklerini ya da davranışlarını gözden geçirmeye ve kimliklerini değiştirmeye isteklidirler (Berzonsky, 2007). Bu kimlik stiline ilişkin bir karar almak istediklerinde yoğun bir çaba sarf ederek gayretli, ihtiyatlı kararlar almaya çalışırlar. Ayrıca bilişsel olarak bilinçli amaç yönelimli stratejiler izlemektedirler. Bütün bu özellikler biliş ihtiyacının derin, ayrıntılı, kapsamlı

düşünme isteği ile paralel özelliklerdir. Daha önce yapılan çalışmalarda da bilgi yönelimli kimlik stili biliş ihtiyacını yordamıştır. (Berzonsky, 2008; Berzonsky, ve Papini, 2015). Bu araştırmanın bu bulgusunda alan yazını ile uyumludur

Norm yönelimli kimlik stili biliş ihtiyacını yordamıştır. Ancak regresyon tablosundaki β değeri ve korelasyon tablosu incelendiğinde ilişki negatif yöndedir ($\beta = -.25$, $p < .005$, $t = -4.67$). Bu bulgudan hareketle norm yönelimli kimlik stili arttıkça biliş ihtiyacı ya da ayrıntılı ve derin düşünme ihtiyacının azaldığı yorumu yapılabilir. Norm yönelimli kimlik stiline sahip bireyler, aileleri, ait hissettikleri sosyal grup ya da toplumda önemsenen bireylerin beklenti ve isteklerini dikkate alırlar. Temel amaçları, benliklerindeki çekirdek değer ve inançlarını tehdit edebilecek olan bilgilere ve yaşantılara karşı var olan kendi bakış açılarını korumak ve savunmaktır. Belirsizliğe ve bir olayın açıklanmasına ilişkin çok sayıda alternatif bakış açısı olmasına karşı toleransları düşüktür ve yüksek düzeyde bilişsel kapanmaya sahiptirler. Yeni durum ve bilgilere karşı bu otomatikleşmiş ya da sezgisel yaklaşım, katı bir şekilde örgütlenmiş ve değişime direnen benlik kuramının oluşmasına yol açar (Berzonsky, 2007). Bu özellikleri tamamı biliş ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireylerin karmaşık ve zor problemlerden hoşlanma, olaylara ve kavramlara farklı bakış açıları ile bakabilmeyi öğrenme isteği, bilişsel etkinlikleri yaparken: yoğun bir şekilde caba harcamaktan zevk almak özellikleri ile terstir (Cacioppo ve Petty 1982). Ayrıca biliş ihtiyacı yüksek olan bireyler bir kanıtlama ya da tartışma ile karşılaştıklarında dikkat ettikleri noktalar tartışma ve kanıtlamanın ana noktalarıdır. Buna karşın düşük biliş ihtiyacında olanlar konuşmacının nasıl çekici olduğu, etkili konuştuğu ya da güvenilen biri olup olmadığı gibi çevresel ipuçlarına odaklanırlar. Düşük biliş ihtiyacı içinde olanların her hangi bir tartışma sırasında insanları yalnızca kalıp yargılara bağlı olarak değerlendirmeleri daha olasıdır (Cacioppo, Kao, Rodrigez, Petty, 1986). Düşük biliş ihtiyacı ile norm yönelimli kimlik stilinde olanların aileleri, ait hissettikleri sosyal grup ya da toplumda önemsenen bireylerin beklenti ve isteklerini dikkate alma özellikleri paraleldir. Norm yönelimli kimlik stili ile biliş ihtiyacı arasındaki ilişkinin negatif yönde çıkması kuramsal olarak beklenen bir durumdur.

Kaçınma yönelimli kimlik stilin biliş ihtiyacını yordamıştır. Ancak regresyon tablosundaki β değeri ve korelasyon tablosu incelendiğinde ilişki negatif yöndedir ($\beta = -.32$, $p < .005$, $t = -5.95$). Kaçınan kimlik stilinde olan bireyler benlikleri ile çatışan durumlar ile karşılaştıklarında, araştırmak derin bir şekilde düşünüp seçenekleri değerlendirmek yerine erteleme ve geçici çözümlere yönelmektedirler. Bu kimlik stili içinde olan bireyler derin rasyonel düşünmeden kaçınmaktadırlar. Daha önce yapılan araştırmada da kaçınan kimlik stili ile biliş ihtiyacı negatif yönde ilişkili çıkmıştır. (Berzonsky, 1990, 2008; Berzonsky ve Sullivan, 1992). Bu araştırmanın bulgusu bu bakımdan alan yazını ile uyumludur.

Tamamlama ihtiyacı biliş ihtiyacını yordamıştır. Ancak regresyon tablosundaki β değeri ve korelasyon tablosu incelendiğinde ilişki negatif yöndedir ($\beta = -.19$, $p < .005$, $t = -3.59$). Tamamlama ihtiyacı ile biliş ihtiyacı kuramsal olarak ters özelliklerdir. Tamamlanma ihtiyacı yüksek düzeyde olanlar bir durum ya da bilgi ile karşılaştıklarında önceden kestirilebilirliği istemekte, bilgide düzen ve yapıyı tercih etmekte, belirsizlikten rahatsız olmakta, kesinlik talep etmektedirler. Bu yönelim içinde olan bireyler karşılaştıkları yeni bir konuda belirsizlik ve karışıklık yerine, hemen açık bir cevap istemektedirler. Yeni ve var olan bilgilerine aykırı bilgilerle karşılaşmaktan hoşlanmamakta ve bu durumda hemen kendilerini yeni bilgiye kapatmaktadırlar (Kruglanski, , Webster ve Klem, 1993). Biliş ihtiyacı ise tam tersine yeni bilgiler araştırmak, bir problemle karşılaşıldığında cevaptan çok problemi çözmek için çabalamaktan zevk alan, tek bir cevap değil çok farklı bakış açıları ve alternatif cevaplar bulmaktan zevk almaya yatkın bir eğilimdir. Bu araştırmanın bu bulgusu alan yazını ile tutarlıdır.

Benlik saygısı biliş ihtiyacını yordamamıştır ($\beta = -.008$, $p < .005$, $t = -153$). Bu durum beklenmedik bir bulgudur. Benlik saygısı yüksek olan bireylerin, kendilerine güvendikleri için

yeni düşünce ve fikirlere açık oldukları, rahatlıkla farklı dersleri ve akademik etkinlikleri başarabileceklerini yönelik olumlu tutum içinde oldukları, çevreye daha iyi uyum sağlayıp çevreyi daha çok araştırdıkları iddiaları alan yazınında bulunmaktadır. (Baumeister ve ark.,2003; Deci ve Ryan,1995; Wigfield ve vd., 1991). Bu bakımdan benlik saygısının biliş ihtiyacını pozitif yönde yordaması beklenir. Baumeister ve vd. (2003) benlik saygısı ve akademik başarı, psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin görüldüğü gibi olmayabileceğini tartışmışlardır. Önemli olan bireyin kendisini nasıl algıladığıdır. Birey kendisini üstün ve yeterli görebilir ama bu durum tam tersi saldırganlık, narsist kişilik bozukluğu ile paralel abartılı bir benlik değeri şeklinde ortaya çıkabilir. Böyle bir eğilim varsa bu durum biliş ihtiyacını yordamaması beklenen bir durumdur. Dolayısı ile abartılı benlik saygısı bu durumu olumsuz yönde etkiliyor şeklinde bu durum yorumlanabilir.

Araştırma sonucunda benlik saygısı Bilgi yönelimli kimlik stili ve biliş itiyacı ile ilişkili çıkmamıştır. Benlik saygısı algısında bir değişim olup olmadığı ya da gerçekçi bir benlik algısına sahip olunup olunmadığı araştırılmalıdır.

Biliş ihtiyacı düşük düzeyde olanlar konuşma ve herhangi bir bilişsel etkinlikte bilginin kendisinden çok kimin söylediği gibi çevresel ipuçlarına odaklanmaktadırlar. Norm yönelimli kimlik stili de biliş ihtiyacını yordamıştır. Bu yönelim içinde olanlar dikkate alınarak ders işleniş süreci ve iletişim süreci düzenlenmek için araştırmalar yapılmalıdır.

Biliş ihtiyacı yüksek düzeyde olanların öğrenme ve eğitim kalitelerinin yüksek olacağı açıktır. Biliş ihtiyacını hangi değişkenlerin artırdığı araştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 3, 163-213.
- Atak, H. (2014). Need for closure, agentic personality and identity formation among emerging adults. Paper presented at the 14th Biennial Conference of the European Association for Research on Adolescence, 3-6 September, İzmir, Türkiye.
- Atak, H., Syed, M., Çok, F., Tonga Z., (2016). Yeni bir nöropsikolojik kavram olarak tamamlanma ihtiyacı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*. 8(3):290-302
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science*. 4, 1-44.
- Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Breugelmans, S.M., Chasiotis, A., Sam,D.L. (2015). *Kültürlerarası Psikoloji Araştırma ve Uygulama*. (Çev.Ed.Leman Pınar Tosun.2015). Ankara:Nobel Yay.
- Berzonsky, M. (1992). A process perspective on identity and stress management. In G.R. Adams & R.M. Montemary (Eds). *Adolescent Identity Formation* (2nd. Ed., pp.193-215). Newbury Park: Sage Publication.
- Berzonsky, M. D., ve Sullivan, C. (1992). Social-cognitive aspects of identity style: Need for cognition, experiential openness, and introspection. *Journal of Adolescent Research*. 7, 140-155.
- Berzonsky, M. D.(2007). Identity processing style, self-construction, and personal epistemic assumptions: A social cognitive perspective, *European Journal of Developmental Psychology*, 1, 303-315.
- Berzonsky, M. D. (1999). Identity styles and hypothesis testing strategies. *The Journal of Social Psychology*. 139, 784-789.

- Berzonsky, M. D. (2003). The structure of identity: Commentary on Jane Kroger's view of identity status transition. *Identity: An International Journal of Theory and Research*. 3, 231-345.
- Berzonsky, M. D. (2005). Ego identity: A personal standpoint in a postmodern world. *Identity: An International Journal of Theory and Research*. 5, 125-136.
- Berzonsky, M. D. (2008). Identity formation: The role of identity processing style and cognitive processes. *Personality and Individual Differences*. 44, 643-653.
- Berzonsky, M. D., ve Papini, D. R., (2015). Cognitive Reasoning, Identity components, and Identity Processing Styles, *Identity: An International Journal of Theory and Research*. 15:1, 74-88
- Berzonsky, M. D., Soenens, B., Papini, D. R. (2015). Attending to the role of identity exploration in self-esteem: Longitudinal associations between identity styles and two features of self-esteem. *International Journal of Behavioral Development*. 1 1-11
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 6. Baskı. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, O., Şekercioğlu, G. (2014). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik Uygulamaları: SPSS ve Lisrell Uygulamaları*. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Cacioppo John T. ve Petty, Richard, E. (1982). The need for cognition. *Jornal of Personality and Social Psychology*. 42 (1),116-131.
- Cacioppo, J. T.; Kao, F. C.; Petty, R. E; Rodrigez, R.(1986). Central and peripheral routes to persuasion: An individual difference perspective. *Jornal of Personality and Social Psychology*. 51 (5),1032-1043.
- Cacioppo, J.T., Petty, R. E., Feinstein ve Jarvis, W.B.G. (1996). Jarvis Dispositional differences in cognitive motivation: The life times of individuals varying in need for cognition. *Psychological Bulletin*. 119 (2), 197-253.
- Cohen A.R; Stotland,E; Wolfe, D.M.,(1957). An experimental investigation of need for cognition. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 51(2), 291-294
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (1995). Human autonomy: The basis for trueself-esteem. In M. Kernis (Ed.), *Efficacy, agency, and self-esteem* (pp. 31-49). New York, NY: Plenum.
- Derelioğlu, Y. ve Demir, İ. (2007). Kimlik stili envanteri (Gözden geçirilmiş formu): Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. VI. *Türk-Alman Psikiyatri Kongresi*, 12-15 Eylül 2007, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton & Company Inc
- Epstein, S. (1990). *Cognitive-Experiential Theory*. In L. Previn (Ed.), *Handbook of personality theory and research* (pp. 165-192). New York, NY: Guilford Press.
- Epstein, S., Pacini, R., Denes-Raj, V., ve Heier, H. (1996). Individual differences in intuitive-experiential and analytical-rational thinking. *Journal of Personality and Social Psychology*. 71, 390-405.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. NewYork: The Guilford Press
- Kruglanski, A.W. ve Webster, D. M. (1994). Individual differences in need for cognitive closure. *Journal of Personality and Social Psychology*. 67, 1049-1062.

- Kruglanski, A. W., Webster, D. M. ve Klem, A. (1993). Motivated resistance and openness to persuasion in the presence or absence of prior information. *Journal of Personality and Social Psychology*. 65, 861-876.
- Huli, P., Aminbhavi, V.A.(2014). the impact of need for cognition on self-esteem of .P.G.students. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science*. 19(3),55-62
- Morsünbül, Ü. (2013). Beliren yetişkinler mi, beliren üniversiteli yetişkinler mi? Risk alma ve kimlik biçimlenmesi üzerinden bir inceleme. *İlköğretim Online*, 12, 873-885.
- Petty Brinol, Tormala, Z. L., Brinol, P. (2002). Thought confidence as a determinant persuasion: The self-validation hypothesis. *Jornal of Personality and Social Psychology*. 82 (5),722-741.
- Wigfield, A., Eccles, J. S., Mac Iver, D., Reuman, D. A., ve Midgley, C.(1991). Transitions during early adolescence: Changes in children's domain-specific self-perceptions and general self-esteem across the transition to junior high school. *Developmental Psychology*. 27,552-565.

EK

BİLİŞ İHTİYACI ÖLÇEĞİ

1. Karmaşık problemleri basit problemlere tercih ederim
2. Çok fazla düşünme gerektiren bir durumu ele almak için sorumluluk almayı isterim.
3. Düşünmek benim için eğlenme fikri değildir.
4. Düşünme yeteneklerimi kesin olarak zorlayan şeylerdense daha az düşünme gerektiren şeyleri tercih ederim.
5. Bir şeyler hakkında derin düşünmek zorunda kalacağım durumları önceden sezip kaçınmayı denerim
6. Uzun ve zorlu karşılıklı tartışmalardan memnun olurum.
7. *Elimden gelenin en iyisini yaptığımı düşünürüm*
8. Uzun dönemli projelerdense günlük küçük projeler hakkında düşünmeyi tercih ederim.
9. Öğrendikten sonra az düşünmeyi gerektiren görevlerden hoşlanırım
10. *Benim yaşamımı en iyi noktaya götüren düşüncelere bağlı fikirler bana çekici gelir*
11. Problemlere yeni çözüm önerileri gerektiren görevlerden gerçekten hoşlanırım.
12. Düşünmek için yeni yollar öğrenmek beni çok fazla heyecanlandırmaz
13. Hayatımın çözmem gereken parçalar ile dolu olmasını tercih ederim.
14. Soyut olarak düşünmek kavramı bana çekici gelir.
15. Önemli ama çok fazla düşünme gerektirmeyen bir görevdense zihinsel, zor ve önemli bir görevi tercih ederim
16. *Zihinsel olarak çok caba gerektiren bir görevi tamamladıktan sonra tatmin olmaktansa rahatlamış hissedirim*
17. Benim için bir şeyin bir işi yapması yeterlidir; nasıl ve neden çalıştığı ile ilgilenmem
18. Kişisel olarak beni etkilemedikleri zaman bile genellikle sorunlar hakkında ayrıntılı düşünmeyi sona erdiririm.

Not: İtalik olanlar faktör analizinde elenen maddelerdir.

SUMMARY

Need for cognition refers to the tendency for people to vary in the extent to which they engage in and enjoy effortful cognitive activities. The need for cognition describes individual differences in cognitive motivation, being also connected with how individuals process information. Individuals with high need for cognition are better at remembering complex information, show a stronger need to search for new and complex information than individuals with low need for cognition. Berzonsky proposed an identity formation model which involves social-cognitive processes. According to this model, each identity styles involve different social-cognitive processes. In this model, three identity styles were defined: informational, normative, and diffuse-avoidant. Individuals with normative style consider expectations and desires of their families or important people in their societies. Normative individuals are closed to information that may threaten their values and beliefs. These individuals evaluate themselves considering others and use other oriented problem solving. Individuals with information style actively seek out information related to self before making decision about identity. These individuals seek out and evaluate information while considering identity issues. An information-oriented style is positively related to openness to new ideas, values and new experiences. Individuals with a diffuse-avoidant style avoid personal problem and identity-related issues and postpone their decisions. Need for closure describe an individual's desire for a firm answer to a question and an aversion toward ambiguity. The most important dimension of need for closure is closed mindedness. Closed mindedness leads to being closed to new ideas and thoughts. The term "need" denotes a motivated tendency to seek out information. Kruglanski asserted that some people have high level of need for closure. Individuals who have high level need for closure want to predictability and prefer order and structure when they encounter with new information and situation. Self esteem indicates whether people have a low or high sense of their overall self-worth. Researches show that relationship between self esteem and seeking new information. The aim of this study is to examine whether identity styles and need for closure and Self-esteem predict need for cognition during emerging adulthood. The research group consisted of 253 (68, 8 % female, 31,2 ,8% male) university students. To collect data Personal data form was used to obtain data on demographical features of the participants such as age and gender. Need for cognition scale, need for closure scale, Self-esteem Scale and Identity Style Inventory were used. First of all need for cognition scale adapt to Turkish culture. Both exploratory and confirmatory factor analyses were used. The results suggest that the Need for Cognition Scale – the short form has good psychometric properties after its translation into Turkish. Alfa Cronbach coefficients showed high reliability and confirmatory factor analysis confirmed the original unidimensional structure of the scale. To analyze the data Pearson Correlation a regression model in order to investigate relations among Self-esteem, need for closure identity styles and need for cognition. The preliminary analyses showed that need for closure, self esteem and identity styles significantly predict need for cognition. The results of this study indicated that informational identity style positively significantly predicts need for cognition. Regression analyzed showed that informational identity style is significantly explained by 36 % variance totally in need for cognition. To be studied carefully values of β direction is positive. This finding indicates that when informational identity style is increased need for cognition is increased. Need for closure is significantly explained by 19 % variance totally in need for cognition, normative identity style is significantly explained by 25 % variance totally in need for cognition, and diffuse-avoidant identity styles is significantly explained by 32 % variance totally in need for cognition. To be studied carefully values of β direction negative. These findings indicate that when need for closure; normative diffuse-avoidant identity styles are decreases need for cognition is increased. Regression analyzed showed that self esteem does not predict to need for cognition. Overall, the results of this study indicated that informational identity style positively significantly predicts need for cognition. In this study self esteem do not predict to need for cognition. Consequently, it should be examined that is there any change perception of self-esteem.